

KAMIL LEŚNIEWSKI¹**ORCID: 0000-0003-2988-0024**

PRZECIWDZIAŁANIE PRZESTĘPSTWOM NA SZKODĘ SPÓŁEK WĘGLOWYCH. W POSZUKIWANIU EFEKTYWNEGO MODELU WSPÓLPRACY POMIĘDZY SPÓŁKAMI GÓRNICZYMI A ORGANAMI ŚCIGANIA NA PRZYKŁADZIE POLSKIEJ GRUPY GÓRNICZEJ S.A.

Wprowadzenie

Historia polskiego górnictwa to również historia nadużyć i przestępstw. Szczególną uwagę do tych ostatnich — zwłaszcza w środowisku medialnym, politycznym oraz organów ścigania — zaczęto przywiązywać dopiero po transformacji ustrojowej. Przystępczość ta dotyczy obecnie różnych obszarów działalności tzw. spółek węglowych, w tym zwłaszcza sprzedaży węgla, gospodarki złomem, gospodarki maszynami i urządzeniami czy też zakupu materiałów i usług, generując rocznie wielomilionowe straty. Postępowania karne dotyczące tzw. spraw węglowych, o ile są w ogóle wszczynane, jawią się jako czasochłonne, nie dostarczając często wystarczającego materiału dowodowego do postawienia danej osobie zarzutów i w rezultacie kończą się umorzeniem z uwagi na niewykrycie sprawcy lub też — gdy zarzuty takie zostały przedstawione, a akt oskarżenia złożony do właściwego sądu — uniewinnieniem oskarżonych. Powodów takiego stanu rzeczy upatrywać można w wielu czynnikach. Jednym z nich wydaje się być swoistość analizowanej przystępczości, silnie powiązana ze specyfiką branży górniczej, a przez to w wielu przypadkach wymagająca posiadania specjalistycznej wiedzy technicznej. W kontekście postępowania karnego fakt ten stwarza znaczne trudności, zarówno w aspekcie wykryczym, jak i dowodowym². W obliczu powyższego nie powinno budzić zastrzeżeń stwierdzenie, że w przypadku rzeczony przystępczości szczególnego znaczenia nabie-

¹ Kamil Leśniewski — doktorant w Katedrze Kryminalistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz aplikant sędziowski w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury. Autor publikacji z zakresu kryminalistyki oraz międzynarodowego prawa humanitarnego. W czasie studiów magisterskich otrzymał stypendium ministra nauki i szkolnictwa wyższego za wybitne osiągnięcia naukowe.

Adres do korespondencji: <k.lesniewski@doctoral.uj.edu.pl>.

² D. Wilk (red.), *Kryminalistyka. Przewodnik*, Toruń 2013, s. 25–28.

ra za zapewnienie efektywnej współpracy oraz sprawnego przepływu informacji pomiędzy pokrzywdzonym (daną spółką górniczą) a organami ścigania. Wydaje się bowiem, że podejście to — pomimo wskazanych wyżej trudności — daje realne szanse na ustalenie mechanizmów popełniania przestępstw, wskazanie ich potencjalnych sprawców oraz przypisanie odpowiedzialności karnej za nie³.

Celem niniejszego artykułu jest dokonanie analizy aktualnego modelu współpracy największego producenta węgla kamiennego w Unii Europejskiej, czyli Polskiej Grupy Górniczej S.A. (dalej jako: PGG S.A.), z organami ścigania w zakresie zwalczania przestępczości związanej z jej działalnością oraz wskazanie dobrych praktyk w tym zakresie.

Rola Biura Kontroli Wewnętrznej i Audytu Polskiej Grupy Górniczej S.A. w przeciwdziałaniu przestępczości na szkodę spółki

Jak trafnie zauważa Tadeusz Hanausek, jednym z podstawowych źródeł pozyskiwania przez organy ścigania informacji o przestępstwach są instytucje kontrolne działające w różnych podmiotach gospodarczych⁴. W Polskiej Grupie Górniczej S.A. taką rolę pełni Biuro Kontroli Wewnętrznej i Audytu (dalej jako: Biuro). Utworzone zostało ono w listopadzie 2016 r. na bazie Biura Audytu Wewnętrznego, które dotychczas funkcjonowało w strukturach Kompanii Węglowej S.A. (dalej jako: KW S.A.)⁵. Pierwotnie w Biurze zatrudnionych było 5 osób, natomiast obecnie (stan na 20 stycznia 2020 r.) zatrudnienie to wzrosło do 20 osób, przy czym są to osoby różnych specjalności, tj. prawnicy, ekonomiści, analitycy, informatycy, inżynierowie z branży mechanicznej, elektrycznej i elektronicznej oraz inżynierowie górnicy. Zasygnalizować warto, że znaczna część pracowników Biura posiada uprawnienia do wykonywania czynności kontrolnych i audytowych zarówno na powierzchni, jak i na dole kopalń, co stanowi *novum* w funkcjonowaniu przedmiotowego Biura. Biorąc pod uwagę wielkość przedsiębiorstwa, jakim jest PGG S.A. (zatrudnia ona ponad 41 tys. pracowników, a jej roczne obroty wynoszą ponad 10 mld zł⁶), wskazane zmiany uznać należy za zasadne. W skład Biura wchodzi cztery zespoły, a mianowicie: Zespół Postępowań Kontrolnych, Zespół Postępowań

³ B. Gronowska, *Pokrzywdzony przestępstwem i jego rola w przygotowawczym postępowaniu karnym*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1985, z. 4, s. 130–131.

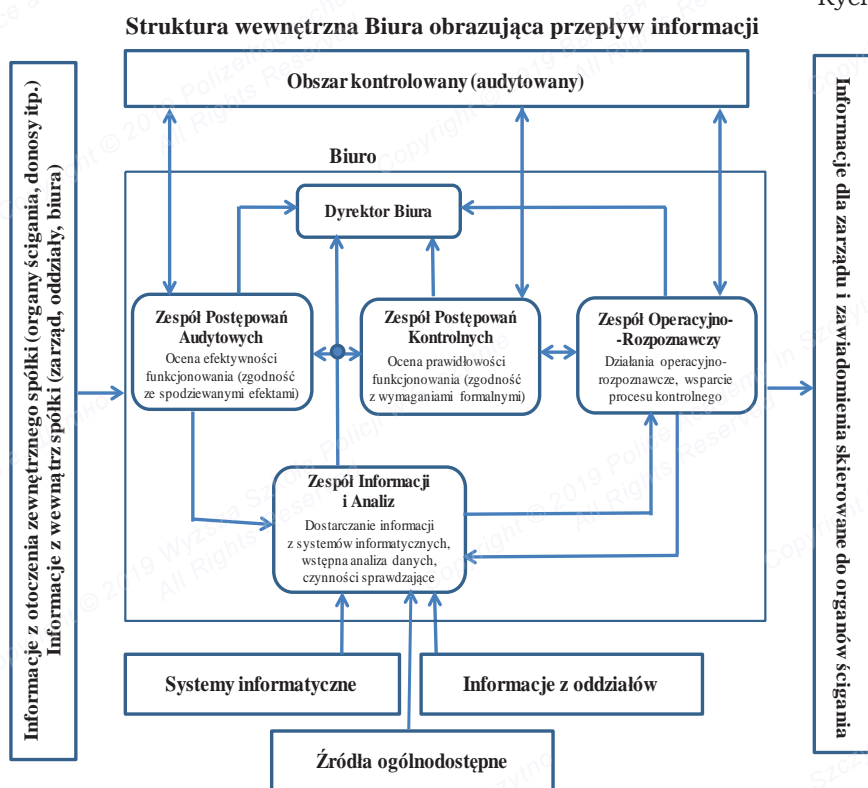
⁴ T. Hanausek, *Zarys taktyki kryminalistycznej*, Warszawa 1994, s. 43.

⁵ Kompania Węglowa S.A. powstała 1 lutego 2003 r. na bazie Gliwickiej Spółki Węglowej S.A., Rybnickiej Spółki Węglowej S.A., Rudzkiej Spółki Węglowej S.A., Bytomskiej Spółki Węglowej S.A. oraz Nadwiślańskiej Spółki Węglowej S.A. 29 kwietnia 2016 r. KW S.A. zbyła wszystkie swoje zakłady górnicze (kopalnie) i cztery zakłady specjalistyczne na rzecz Polskiej Grupy Górniczej sp. z o.o. 1 stycznia 2018 r. Polska Grupa Górnicza sp. z o.o. przekształciła się w PGG S.A.

⁶ Zgodnie ze sprawozdaniem zarządu z działalności spółki Polska Grupa Górnicza spółka akcyjna w 2018 r. (<<https://ekrs.ms.gov.pl/>>, 20 stycznia 2020 r.) zatrudnienie w PGG S.A. na 31 grudnia 2018 r. wynosiło 41 909 osób, zaś łączne przychody spółki w 2018 r. wyniosły 9 543 421 zł.

Audytowych, Zespół Operacyjno-Rozpoznawczy oraz Zespół Informacji i Analiz (rycina 1). Dodatkowo Biuro współpracuje (stan na 20 stycznia 2020 r.) z wyspecjalizowanym w prawie karnym podmiotem zewnętrznym, który zapewnia PGG S.A. właściwą reprezentację przed organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych⁷. W praktyce współpraca ta objawia się m.in. poprzez włączanie rzeczzonego podmiotu do prac zespołu kontrolnego już w momencie stwierdzenia w trakcie prowadzonych czynności kontrolnych jakichkolwiek nieprawidłowości wskazujących, że mogło dojść do popełnienia przestępstwa. Uczestniczy on następnie — jako pełnomocnik pokrzywdzonej⁸ — w sposób czynny w postępowaniu karnym, w tym zwłaszcza bierze aktywny udział w przeprowadzanych w jego toku czynnościach procesowych oraz wykazuje stosowną inicjatywę dowodową⁹.

Rycina 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie regulaminu kontroli wewnętrznej i audytu Polskiej Grupy Górniczej S.A. z 16 stycznia 2020 r. (niepubl.)

⁷ Podmiot ten bierze udział również w postępowaniach cywilnych i administracyjnych, jeśli są one powiązane ze sprawami karnymi.

⁸ A. Grochowska-Wasilewska, *Reprezentacja pokrzywdzonej spółki prawa handlowego przez pełnomocnika — uwagi na tle art. 51 § 1 k.p.k.*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2019, nr 2, s. 25–30.

⁹ Zob. W. Sych, *Wpływ pokrzywdzonego na tok postępowania przygotowawczego w polskim procesie karnym*, Zakamycze 2006.

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym Polskiej Grupy Górniczej S.A.¹⁰ przedmiotowe Biuro ma za zadanie przede wszystkim kontrolować działalność spółki we wszystkich jej obszarach pod względem czterech kryteriów: legalności, rzetelności, gospodarności i celowości. Powyższe zadanie Biuro realizuje w oparciu o regulamin kontroli wewnętrznej i audytu Polskiej Grupy Górniczej S.A. z 16 stycznia 2020 r.¹¹ Zauważyć przy tym należy, że choć dokument ten nie stanowi wprost, iż Biuro ma przeciwdziałać przestępstwom, jakie mogą mieć miejsce w spółce, to zadanie to można wyinterpretować z kryteriów rzeczowej kontroli *per se*. Poczyniona analiza dokumentacji kontroli przeprowadzonych przez Biuro wykazała bowiem, że w części przypadków ujawniły one nieprawidłowości wskazujące na możliwość popełnienia przestępstwa stypizowanego w ustawie z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny¹² bądź w ustawach szczególnych, np. art. 56 ustawy z 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej¹³, co w efekcie doprowadziło do złożenia przez PGG S.A. stosownych zawiadomień o możliwości popełnienia przestępstwa.

Przykład I

W 2017 r. Biuro przeprowadziło w jednym z oddziałów PGG S.A. kontrolę, której celem było zbadanie prawidłowości przebiegu realizacji umowy z firmą zewnętrzną świadczącą usługi podnośnikiem montażowym na rzecz PGG S.A. Kontrola wykazała, że w trakcie trwania umowy wielokrotnie dochodziło do nieprawidłowości przy jej realizacji. Nieprawidłowości polegały m.in. na przerabianiu dokumentów w zakresie ich numeracji, dat ich sporządzenia lub realizacji oraz rozliczaniu ww. usług, które nigdy nie miały miejsca. Stwierdzone nieprawidłowości w toku prowadzonego postępowania kontrolnego zostały udokumentowane, a materiały je potwierdzające zabezpieczone. W oparciu o ustalenia kontroli i zgromadzone dowody złożone zostało zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. W toku postępowania przygotowawczego ustalenia Biura potwierdziły się. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwolił na postawienie łącznie 363 zarzutów korupcyjnych dwóm grupom osób — właścicielowi firmy zewnętrznej (zakwalifikowane jako czyny z art. 270 § 1 k.k. i art. 273 k.k. w związku z art. 11 § 2 k.k. przy zastosowaniu art. 12 § 1 k.k. oraz z art. 271 § 3 k.k.), a także pięciu pracownikom PGG S.A. (zakwalifikowane jako czyny z art. 18 § 3 k.k. w związku z art. 271 § 3 k.k. i art. 271 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 11 § 2 k.k.). Osoby te zostały skazane prawomocnym wyrokiem¹⁴.

Przykład II

W 2016 r. Biuro przeprowadziło kontrolę, której celem było ustalenie faktycznej ilości węgla, jaka znajdowała się na zwalach w jednym z oddziałów

¹⁰ Niepubl.

¹¹ Tamże.

¹² Tekst jedn. DzU z 2019 r., poz. 1950 ze zm.; dalej jako: k.k.

¹³ Tekst jedn. DzU z 2019 r., poz. 649 ze zm.; dalej jako: ustawa o statystyce publicznej.

¹⁴ Wyrok SR w Mikołowie z 12 grudnia 2018 r., sygn. II K 456/18 (niepubl.).

spółki. Kontrola wykazała, że w przedmiotowym oddziale na zwalach kopalnianych jest mniej węgla, niż wynikało to z prowadzonej w tym zakresie dokumentacji. Ustalono w sposób bezsporny, że doszło do fałszowania wydobywania, tj. podawano dane statystyczne niezgodnie ze stanem faktycznym w zakresie ilości wydobytego węgla. Potwierdzały to zgromadzone w tej sprawie dokumenty, które zostały przez kontrolerów zabezpieczone. W oparciu o ustalenia kontroli i zgromadzone materiały złożone zostało zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. W toku postępowania przygotowawczego ustalenia Biura potwierdziły się, zaś zgromadzone w sprawie materiały dowodowe pozwoliły na postawienie zarzutów osobom za to odpowiedzialnym (kwalifikacja prawna jako czyn z art. 56 ust. 1 ustawy o statystyce publicznej w związku z art. 12 § 1 k.k.), a następnie ich prawomocne skazanie¹⁵.

Obowiązek przeciwdziałania przestępstwom wyinterpretowany może być również z treści zarządzenia prezesa zarządu Kompanii Węglowej S.A. z 18 listopada 2015 r. w sprawie przygotowania i przekazywania informacji dla organów ścigania oraz innych organów państwa¹⁶. Stanowi ono, że Biuro Audytu Wewnętrznego (obecne Biuro) wyznaczone zostało do koordynowania wszelkich spraw związanych z przygotowaniem i przekazywaniem informacji oraz dokumentów dla prokuratury¹⁷, Policji¹⁸, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (dalej jako: ABW)¹⁹, Centralnego Biura Antykorupcyjnego (dalej jako: CBA)²⁰ oraz Najwyższej Izby Kontroli²¹. Zgodnie z § 2 przedmiotowego zarządzenia przez koordynację należy rozumieć:

- informowanie wyznaczonych biur centrali i innych jednostek organizacyjnych wchodzących w skład spółki o konieczności przygotowania informacji oraz dokumentacji dla organów ścigania,
- wyznaczenie terminów na sporządzenie informacji oraz zgromadzenie dokumentacji,

¹⁵ Wyrok SR w Rudzie Śląskiej z 19 października 2017 r., sygn. VI K 356/17 (niepubl.).

¹⁶ Niepubl. Na mocy uchwały zarządu Polskiej Grupy Górniczej sp. z o.o. z 10 maja 2016 r. w sprawie przyjęcia wewnętrznych aktów normatywnych do stosowania w Polskiej Grupie Górniczej sp. z o.o. (niepubl.) przejęto do stosowania w spółce obowiązujące dotychczas w KW S.A. wewnętrzne akty normatywne, w tym m.in. zarządzenia prezesa zarządu KW S.A. i regulaminy.

¹⁷ Ustawa z 28 stycznia 2016 r. — Prawo o prokuraturze (tekst jedn. DzU z 2019 r., poz. 740 ze zm.).

¹⁸ Ustawa z 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jedn. DzU z 2019 r., poz. 161 ze zm.).

¹⁹ Ustawa z 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (tekst jedn. DzU z 2020 r., poz. 27).

²⁰ Ustawa z 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (tekst jedn. DzU z 2019 r., poz. 1921).

²¹ Ustawa z 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (tekst jedn. DzU z 2019 r., poz. 489).

- monitorowanie przebiegu sporządzania informacji oraz gromadzenia dokumentacji,
- sprawdzenie — pod względem kompletności — dokumentacji podlegającej przekazaniu,
- protokolarne przekazanie organom ścigania sporządzonych informacji i dokumentacji.

Praktyczną implikacją powyższego rozwiązania jest przekierowywanie pochodzących od organów ścigania próśb o udzielenie informacji do rzeczowego Biura, niezależnie od tego, jak dane pismo zostało zaadresowane. W założeniu ma ono na celu zapewnienie takiego obiegu informacji pomiędzy PGG S.A. a wskazanymi podmiotami, aby informacje przekazywane spółce zostały w sposób należyty oraz rzetelny zweryfikowane, a udzielone na nie odpowiedzi były kompleksowe i wyczerpujące. Jego zadaniem jest także umożliwienie realnego i zbiorczego monitorowania zagrożonych przestępczością obszarów działalności spółki oraz — gdy zajdzie taka potrzeba — szybkiego reagowania względem nie tylko określonego zakładu, na którym ujawniono dany przestępczy model zachowania, ale wszystkich zakładów wchodzących w jej skład. Koncepcja ta zasługuje na aprobatę, zwłaszcza jeśli zważy się na fakt, że PGG S.A. składa się z centrali oraz trzynastu oddziałów, tj. ośmiu zakładów górniczych i pięciu zakładów specjalistycznych, rozlokowanych w różnych częściach województwa śląskiego²². Sam wybór komórki odpowiedzialnej za kontrolę wewnętrzną do koordynacji kontaktów z organami ścigania również uznać należy za trafny — wybór ten nie jest oczywisty, albowiem doświadczenie życiowe pokazuje różne podejścia podmiotów gospodarczych wielkości PGG S.A. do tej kwestii. Wydaje się jednak, że zastosowane w analizowanym przypadku rozwiązanie jest tym optymalnym, ponieważ to właśnie badana komórka odpowiada w strukturze PGG S.A. za prowadzenie „wewnętrznych śledztw”, przez co metodyka jej pracy jest często zbliżona do tej charakteryzującej organy ścigania.

Przykład III

W 2016 r. Policja zwróciła się do PGG S.A. o przekazanie dokumentów i informacji związanych z funkcjonowaniem poprzedniczki PGG S.A., tj. KW S.A. Informacje, których dotyczyło zapytanie organów ścigania, dotyczyły wielu sfer działalności i funkcjonowania spółki. Biuro Kontroli Wewnętrznej i Audytu po otrzymaniu zapytań z Policji skoordynowało działania poszczególnych biur branżowych w tym zakresie, czego efektem było kompleksowe zgromadzenie żądanego materiału. Dostarczone do Biura materiały zostały następnie zweryfikowane, a rozbieżności pomiędzy nimi wyjaśnione jeszcze na poziomie spółki. W efekcie organom ścigania przekazano większość z żądanych dokumentów (niektórych dokumentów, według kontrolerów mogących mieć istotne znaczenie dla śledztwa, spółka już nie posiadała) oraz udzielono stosownych informacji, co pozwoliło Policji na sprawne podjęcie działań w przedmiotowej sprawie.

²² <<https://www.pgg.pl/kontakt/dane-teleadresowe>>, 20 stycznia 2020 r.

Przykład IV

W lutym 2019 r. funkcjonariusze jednej ze służb przekazali na drodze operacyjnej do Biura informację, że trafił do nich anonim, z treści którego wynikało, iż jeden ze stosowanych na dole kopalń materiałów dostarczanych do oddziałów PGG S.A. nie spełnia wymaganych parametrów technicznych, tj. jego stosowanie może powodować zagrożenie dla zdrowia i życia górników. Biuro Kontroli Wewnętrznej i Audytu niezwłocznie po otrzymaniu rzeczonych informacji podjęło stosowne działania, m.in. pobrano próbki przedmiotowego materiału i zlecono przeprowadzenie badań laboratoryjnych (potwierdziły one, że materiał ten nie spełnia parametrów technicznych). W trakcie dalszych czynności kontrolnych zakazano jego dalszego stosowania, ustalono oddziały, do których był on dostarczany oraz — przy udziale innych biur branżowych — potencjalne miejsca, gdzie mógł zostać on już wykorzystany. Materiał, który nie został jeszcze zużyty, został zabezpieczony. Po zakończeniu czynności kontrolnych Biuro o swoich ustaleniach poinformowało funkcjonariuszy, od których pierwotnie pozyskało informacje. Obecnie (stan na 20 stycznia 2020 r.) w przedmiotowej sprawie trwa śledztwo — jest ono prowadzone pod kątem realizacji znamion czynu z art. 160 § 1 k.k., tj. narażenia na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, oraz art. 286 § 1 k.k., tj. oszustwa.

Wymiana informacji pomiędzy organami ścigania a Polską Grupą Górniczą S.A. w latach 2016–2019

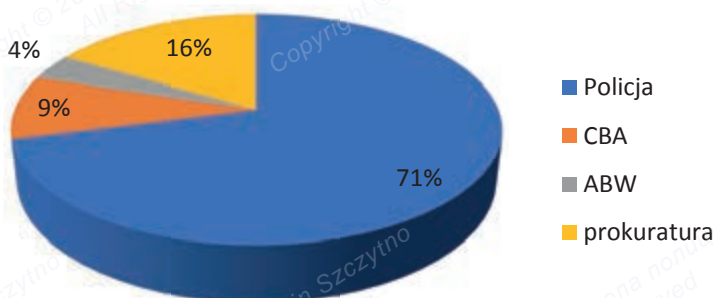
Jak już wskazano powyżej, przyjęty przez PGG S.A. model wymiany informacji pomiędzy organami ścigania a jednostkami organizacyjnymi wchodzącymi w skład spółki zakłada, że będzie ona prowadzona wyłącznie za pośrednictwem Biura. Przedmiotowe Biuro udziela lub autoryzuje odpowiedzi na wszelkie pisma, jakie wpływają do spółki z organów ścigania, a także przygotowuje — w związku ze stwierdzonymi w trakcie czynności kontrolnych nieprawidłowościami wskazującymi na możliwość popełnienia przestępstwa na szkodę PGG S.A. — do tych organów stosowne zawiadomienia. Analiza korespondencji będącej w posiadaniu wskazanego Biura, której nadawcą lub adresatem były organy ścigania, wykazała, że do rzeczonych wymiany informacji dochodziło wielokrotnie. W latach 2016–2019 obejmowała ona 183 sprawy. Najczęściej pisemnie wymieniano informacje z Policją, rzadziej z CBA, ABW i prokuraturą. W przypadku Policji sytuacja taka dotyczyła 137 spraw, natomiast z CBA doszło do wymiany informacji odnośnie do 17 spraw, z ABW — 7, zaś z prokuraturą — 32 (rycina 2)²³.

---

²³ W części spraw wymiana informacji następowała z więcej niż jednym podmiotem, przykładowo z ABW oraz Policją.

Rycina 2

**Pisemna wymiana informacji Biura z poszczególnymi organami ścigania w latach 2016–2019
(organ–sprawa, n=193²⁴)**

Źródło: opracowanie własne

Z analizy treści pism, które trafiły do Biura z organów ścigania, wynika, że podmioty te (w szczególności dotyczy to Policji) często zwracały się do PGG S.A. o przekazanie informacji o pracownikach spółki, przy czym leżące u podstaw tych zapytań postępowania nie były przedmiotowo związane z działalnością PGG S.A., np. dotyczyły one postępowań karnych o przestępstwo z art. 209 § 1 k.k. (niealimentacja) czy też art. 297 § 1 k.k. (oszustwo kredytowe). Sytuacje takie miały miejsce w 63 przypadkach i stanowiły 34,4% ogółu spraw (n=183), które leżały w gestii zainteresowania organów ścigania we wskazanym okresie. W pozostałych 120 przypadkach pisma dotyczyły przekazania informacji przedmiotowo związanych z działalnością spółki, przy czym grupę tę można podzielić na trzy główne kategorie:

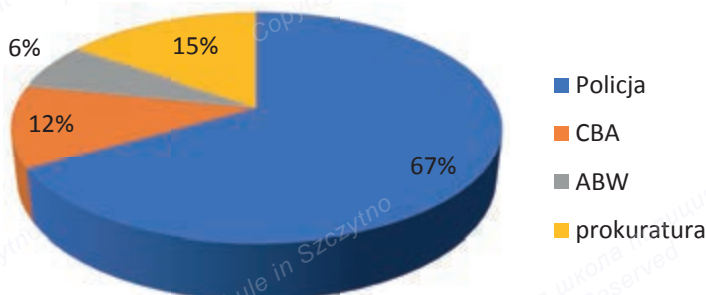
- sprawy związane z podejrzeniem popełnienia przestępstwa na szkodę PGG S.A. (71 spraw, 38,8% ogółu spraw). Dotyczyły one w szczególności takich materii jak: postępowania przetargowe, handel węglem, realizacja i rozliczanie zawartych umów, gospodarka maszynami i urządzeniami, gospodarka materiałami czy też gospodarka złomem,
- sprawy związane z podejrzeniem popełnienia przestępstwa, lecz nie na szkodę PGG S.A., np. dotyczące oszustwa związanego z handlem węglem na szkodę osoby trzeciej, gdy informacje będące w posiadaniu PGG S.A., a dotyczące jakości sprzedanego pośrednikowi węgla, mogą okazać się istotne z punktu widzenia stanu faktycznego danej sprawy (43 sprawy, 23,5% ogółu spraw),
- sprawy związane z działalnością PGG S.A., lecz niezwiązane z postępowaniem karnym, np. dotyczące przekazania informacji o posiadanych przez spółkę materiałach promieniotwórczych (6 spraw, 3,3% ogółu spraw).

²⁴ Zob. uwagę do przypisu 22.

Rycina 3

Pisemna wymiana informacji Biura z poszczególnymi organami ścigania w latach 2016–2019 w sprawach związanych z podejrzeniem popełnienia przestępstwa na szkodę PGG S.A. (organ–sprawa; n= 78²⁵)

Źródło: opracowanie własne

Z perspektywy dalszych rozważań najistotniejsze znaczenie ma niewątpliwie pierwsza z wymienionych kategorii, tj. korespondencja dotycząca spraw związanych z podejrzeniem popełnienia określonego przestępstwa na szkodę PGG S.A. Jak wskazano na rycinie 3, podmiotem, z którym najczęściej dochodziło do pisemnej wymiany informacji w tym zakresie, była Policja. W sprawach tych z PGG S.A. najczęściej kontaktowali się funkcjonariusze komend miejskich bądź powiatowych Policji — sytuacja taka miała miejsce w 33 sprawach²⁶. Rzadziej, bo w 22 sprawach, pracownicy Biura kontaktowali się z funkcjonariuszami Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach (dalej jako: KWP w Katowicach)²⁷.

Analiza kierowanych do PGG S.A. próśb o udzielenie informacji bądź przekazanie stosownej dokumentacji w sprawach dotyczących podejrzenia popełnienia przestępstwa na jej szkodę pozwala na wyodrębnienie trzech zasadniczych sposobów ich formułowania, a mianowicie:

- próśby o udzielenie informacji o konkretnych pracownikach Spółki, połączone z żądaniem wydania dokumentacji kadrowej ich dotyczącej, tj. m.in. umów o pracę, zakresów czynności, ewidencji czasu pracy, umów o zachowaniu tajemnicy przedsiębiorstwa czy też umów o zakazie konkurencji, bez sprecyzowania powodu zainteresowania organu danym figurantem. Do grupy tej należą również próśby o udzielenie informacji o konkretnych podmiotach zewnętrznych współpracujących ze spółką, połączone z żądaniem wydania dokumentacji związanej z przedmiotową współpracą, tj. m.in. oferty złożonej przez dany podmiot w postępowaniu przetargowym, umowy cywilnoprawnej zawartej z tym podmiotem, protokołów odbioru prac wykonanych przez dany podmiot

²⁵ Zob. uwagę do przypisu 22.

²⁶ Najwięcej informacji wymieniono z Komendą Miejską Policji w Katowicach (dalej jako: KMP w Katowicach) — wymiana ta dotyczyła siedemnastu spraw.

²⁷ W trzech sprawach kontaktowano się z komendami obu (wskazanych) szczebli organizacyjnych.

- czy też dokumentów rozliczeniowych z nim, również bez sprecyzowania powodu zainteresowania organu danym podmiotem,
- prośby o udzielenie informacji o funkcjonowaniu konkretnego obszaru działalności spółki, połączone z żądaniem wydania dokumentacji bezpośrednio z nim związanej, np. biznesplanów, planów techniczno-ekonomicznych, dokumentacji przetargowych umów, regulaminów, dokumentacji techniczno-ruchowych maszyn i urządzeń, dokumentacji geologiczno-górnictwej, protokołów odbioru robót, dokumentacji sprzedażowej węgla, faktur itp., bez wskazania powodu zainteresowania organu tym obszarem. Zasygnalizować trzeba, że pytań sformułowanych w sposób charakterystyczny dla tej grupy w przeanalizowanym materiale badawczym było najwięcej,
  - prośby, o których mowa w punkcie 1 lub 2, lecz ze sprecyzowaniem powodu zainteresowania organu danym pracownikiem (podmiotem zewnętrznym) lub obszarem.

Zauważyć należy, że nie jest możliwe *in abstracto* wskazanie bardziej lub mniej właściwego sposobu formułowania rzeczonych prośb. Byłoby to zabiegiem z góry skazanym na niepowodzenie. Oczywiście jest bowiem, że to, jak dana prośba jest formułowana przez organ, uzależnione jest od wielu czynników, m.in. specyfiki danej sprawy, trybu jej prowadzenia (procesowy, operacyjny) czy też przyjętej wobec niej taktyki śledczej. Nadto sposób oraz zakres przekazywana informacji podmiotom zewnętrznym — a takim niewątpliwie w stosunku do organów ścigania jest PGG S.A., niezależnie od przysługującego jej w danym przypadku charakteru pokrzywdzonego w rozumieniu art. 49 § 1 k.p.k.²⁸ — powinien stanowić wypadkową podstawowych zasad taktyki kryminalistycznej, w tym zwłaszcza zasady tajności z jednej strony oraz zasad szybkości, dokładności i celowości działania z drugiej²⁹. W świetle przeprowadzonej analizy kierowanych do Biura przez organy ścigania pytań i udzielonych na nie odpowiedzi zarysowuje się jednak następująca zależność: im większa precyzyjność skierowanej prośby, tym obszerniejsza i wskazująca na potencjalne źródła dowodowe odpowiedź na nią udzielona. Zależność ta wydawać może się truizmem, jednakże ma ona istotne przełożenie na dalszy tok postępowania. Postawić można bowiem tezę, że precyzyjne formułowanie pytań skraca czas postępowania, zapobiegając zbędnemu mnożeniu korespondencji, a zarazem zmniejsza prawdopodobieństwo niemożności należytego zabezpieczenia przez pracowników Biura dokumentacji oraz innych ewentualnych śladów materialnych relewantnych z perspektywy danej sprawy.

Wspólny cel — model współpracy

Dokumentacja będąca w posiadaniu PGG S.A. pozwala na postawienie tezy, że większość prowadzonych przez organy ścigania spraw pod kątem

²⁸ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. DzU z 2020 r., poz. 30).

²⁹ T. Hanausek, *Zarys taktyki...*, wyd. cyt., s. 29–32.

działań na szkodę PGG S.A. jest inicjowana przez informacje pozyskane przez te organy ze źródeł innych niż wyniki prac Biura. W badanym okresie Biuro przygotowało stosunkowo niewiele, bo jedynie osiem zawiadomień o możliwości popełnienia przestępstwa. Istotniejsza wydaje się jednak kwestia nie ilościowa, a jakościowa — analiza treści przedmiotowych zawiadomień wskazuje bowiem na ich kompleksowy charakter. Co do zasady zawierały one szereg uporządkowanych, istotnych z perspektywy tzw. „siedmiu złotych pytań śledczych”³⁰, informacji, które za Stanisławem Pikulskim można określić mianem rozwiniętych³¹, np. w sposób precyzyjny przedstawiały mechanizmy, w jakich miało dochodzić do określonego przestępstwa, czy też wskazywały na możliwe do procesowego wykorzystania potencjalne źródła dowodowe. Przyjąć należy, że zasadniczy wpływ na takie przygotowanie przedmiotowych zawiadomień miało wskazane już uprzednio zatrudnienie w strukturach Biura wykwalifikowanych i doświadczonych zawodowo specjalistów z istotnych dla branży górniczej grup zawodowych działających przy wsparciu profesjonalnego pełnomocnika z zakresu prawa karnego. W miejscu tym poczyniona musi zostać jednak pewna uwaga — wydaje się, że nic nie stoi na przeszkodzie, aby przedmiotowe Biuro przekazywało odpowiednim służbom wyniki swoich prac nie na drodze oficjalnego zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa, lecz nieformalnie, tj. w ramach pracy operacyjnej tychże podmiotów. Z punktu widzenia taktyki kryminalistycznej w pewnych sytuacjach taka forma współpracy może być nawet wskazana. Osobnego podkreślenia wymaga fakt, że potencjał przedmiotowego Biura może — a wręcz powinien — być wykorzystywany przez organy ścigania także wówczas, gdy informacja o możliwości popełnienia przestępstwa pochodzi z innego, zewnętrznego względem PGG S.A. źródła, np. do weryfikacji informacji zawartych w anonimach, które zainicjowały aktywność organów. W obliczu przedstawionych powyżej danych statystycznych ten zakres współpracy wydaje się mieć szczególne znaczenie.

Oceniając znaczenie zarysowanej powyżej współpracy, należy stwierdzić, że może ona przynieść korzyści obu zainteresowanym stronom. Z perspektywy organów ścigania daje ona szansę na napływ szczegółowych informacji już na wczesnym etapie postępowania, co, jak słusznie zauważa się w literaturze, stymuluje podejmowanie przez nie czynności wykrywczo-dowodowych³² oraz co do zasady pozwala na dobranie op-

³⁰ M. Kulicki (red.), *Kryminalistyka. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Toruń 2009, s. 51.

³¹ S. Pikulski, *Podstawowe zagadnienia taktyki kryminalistycznej*, Białystok 1997, s. 122.

³² Pod pojęciem wykrywania, zgodnie z definicją zaproponowaną przez T. Hanauska, należy rozumieć: „ogół działań (poszukiwanie, ujawnienie, stwierdzanie) organów ścigania nastawionych na ujawnienie zdarzenia określanego na danym etapie postępowania jako przestępstwo oraz na uzyskanie informacji pozwalających postawić hipotezę dotyczącą osoby pozostającej w prawnie relewantnej relacji przyczynowej z tym zdarzeniem, a następnie ustalenie danych dotyczących tej

tymalnej taktyki dalszych działań, znacznie zwiększając ich efektywność³³. Z kolei spółce daje ona potężnego sojusznika do walki z nieprawidłowościami generującymi dla niej zarówno dodatkowe koszty, jak i straty. Innymi słowy wielokrotnie to samo zdarzenie stanowi dla organów ścigania czyn zabroniony wymagający reakcji prawnokarnej, zaś dla PGG S.A. źródło ponoszenia nieuzasadnionych kosztów i strat. Istotne wydaje się zatem wypracowanie odpowiedniego dwustronnego modelu aktywnej współpracy, opartego w dużej mierze na wzajemnym zaufaniu oraz traktowaniu się — gdy to tylko możliwe — na zasadzie partnerstwa³⁴. Objawiać się to może, poza formami już wskazanymi, m.in. przez wykorzystywanie pracowników Biura w roli konsultantów, podejmowanie wspólnych działań czy też kierowanie do Biura próśb o przeprowadzenie doraźnych kontroli w ściśle sprecyzowanym celu. Praktyka pokazała, że podejście to pozwala na osiągnięcie zdecydowanie lepszych rezultatów niż w przypadku ograniczenia kontaktów z Biurem wyłącznie do zadawania ogólnikowych pytań i żądania wydania określonych dokumentów. Powyższe postulaty nie oznaczają oczywiście, że do informacji otrzymywanych od Biura (podobnie jak od każdego innego zewnętrznego względem siebie podmiotu) organy ścigania powinny podchodzić bezkrytycznie — twierdzenie takie byłoby wręcz absurdalne i stało w jaskrawej sprzeczności z podstawowymi wskazaniami kryminalistyki oraz regulacjami procedury karnej. Nie zachęcają one również funkcjonariuszy do nadmiernej poufałości w kontaktach z pracownikami rzeczzonego Biura — granice łączącej ich relacji muszą być bowiem każdorazowo wyznaczone dobrem prowadzonej sprawy i zakresem tajemnicy służbowej. Przyświecającym im celem jest jedynie unaocznienie znaczenia cennego z perspektywy specyfiki analizowanej przestępczości źródła informacji, o dość szczególnym charakterze, które jak każde winno podlegać odpowiedniej weryfikacji oraz być traktowane zgodnie z wypracowanymi zasadami taktyki śledczej i pracy operacyjnej.

---

osoby [...] i w rezultacie tego jej zabezpieczenie i zebranie wstępnych materiałów uprawdopodobniających hipotezę sprawstwa tej osoby w stopniu uzasadniającym rozpoczęcie udawadniania” (T. Hanausek, *Zarys kryminalistycznej teorii wykrywania. Część I. Pojęcie i przedmiot wykrywania sprawców przestępstw*, Warszawa 1978, s. 45).

³³ T. Hanausek, *Zarys taktyki...*, wyd. cyt., s. 68–73, 103; T. Hanausek, *Zarys kryminalistycznej teorii wykrywania. Część II. Proces wykrywczy*, Warszawa 1987, s. 114–116.

³⁴ Jednym z potencjalnych rozwiązań w tym zakresie wydaje się być wykorzystanie modelu współpracy zbliżonego do wypracowanego przez Royal Canadian Mounted Police modelu CAPRA (akronim od *Clients, Acquiring/Analyzing Information, Partnerships, Response, Assessment*). Model ten kładzie istotny nacisk na budowę współpracy Policji z podmiotami zewnętrznymi oraz systematyczne pozyskiwanie od nich stosownych informacji i ich spojrzenia na dany problem; zob. szerzej K. Łojek, *Metodyka rozwiązywania problemów kryminalnych*, Szczytno 2008, s. 25–27; M.J. Palmiotto, *Community Policing: A Police-Citizen Partnership*, New York 2011, s. 266–267.

Przykład V

W grudniu 2016 r. funkcjonariusze KWP w Katowicach poinformowali Biuro, że w wyniku działań operacyjnych ustalili, iż z jednego z oddziałów PGG S.A. wywożony jest węgiel w ilości większej, niż wynika to z dokumentów sprzedażowych. Wskazali oni jednocześnie numery rejestracyjne dwóch samochodów, które miały brać udział w tym procederze. Po uzyskaniu przedmiotowej informacji pracownicy rozpatrywanego Biura wraz z pracownikami Biura Bezpieczeństwa spółki dokonali analizy nagrań monitoringu wizyjnego oraz dokumentacji sprzedażowej węgla i potwierdzili, że ze wskazanego oddziału faktycznie wywożony jest węgiel w ilości większej, niż wynika to z dokumentów sprzedażowych. Jak wykazała analiza, w procederze tym systematycznie uczestniczyły nie dwa, a pięć pojazdów członowych (ciągnik siodłowy wraz z naczepą). Ponadto ustalono, że ważenie samochodów z nadmiarową ilością węgla odbywało się wyłącznie na jednej z dwóch wag będących na stanie rzeczono oddziału, przy czym ważenia dokonywał zawsze ten sam pracownik oddziału. Na podstawie analizy nagrania monitoringu wizyjnego stwierdzono, że w trakcie ważenia ciągników siodłowych, będących przedmiotem zainteresowania, w pobliżu wagi zawsze obecna była niezidentyfikowana osoba oraz zaparkowany był samochód osobowy posiadający numery rejestracyjne spoza województwa śląskiego. Przedmiotowe ustalenia niezwłocznie przekazane zostały funkcjonariuszom KWP w Katowicach. W wyniku dalszych skoordynowanych działań w lutym 2017 r. doszło do zatrzymania wszystkich pięciu pojazdów. Ich kontrolne ważenie wykazało, że na każdym z nich znajdowało się znacznie więcej węgla, niż wynikało to z dokumentów sprzedażowych. Polska Grupa Górnicza S.A. poniosła z tego tytułu szkodę w wysokości ponad 60 000 zł (szkoda wyłącznie za przestępcze działania w dniu zatrzymania, ujawnione *in flagranti*)³⁵. Równocześnie z zatrzymaniem pojazdów zatrzymana została osoba znajdująca się w pobliżu wagi. W wyniku jej przeszukania ujawniono urządzenie elektroniczne, które służyło do zdalnego sterowania wagą.

Kwestią powiązaną z powyższym, a wartą odrębnej sygnalizacji, jest to, że specyfika branży górniczej i związanej z nią przestępczości sprawia, iż znaczna część dowodów rzeczowych mogących świadczyć o tym, że doszło do realizacji znamion czynu zabronionego w przeważającej większości przypadków zostanie bezpowrotnie utracona (lub dostęp do nich zostanie znacznie utrudniony), jeśli nie zostaną one odpowiednio zabezpieczone w stosunkowo krótkim przedziale czasowym, np.: dostarczane na teren zakładów górniczych materiały niespełniające przypisanych norm bardzo szybko zostają przetransportowane na dół kopalni i zostają

³⁵ Na dzień 20 stycznia 2020 r. postępowanie karne w tejże sprawie nie zostało jeszcze zakończone (trwa etap sądowy). W miejscu tym zasygnalizować tylko należy, że w opisie czynu w akcie oskarżenia zastosowana została konstrukcja czynu ciągłego (art. 12 § 1 k.k.), który miał trwać w okresie od marca 2015 r. do lutego 2017 r., zaś szkoda powstała w jego wyniku określona została w kwocie nie mniejszej niż 945 155, 50 zł.

tam wykorzystane, dostarczane jako nowe używane maszyny i urządzenia są transportowane na dół zakładu górniczego, gdzie po zamontowaniu pracują w ekstremalnych warunkach, węgiel klasy jakościowo wyższej, np. klasa 23, sprzedany w klasie jakościowo niższej, np. klasa 19, zostaje spalony lub zmieszany z innym. Z tego względu w rzeczonych sprawach klasyczna myśl Edmonda Locarda zawarta w słowach „im bardziej czas upływa, tym bardziej nikt nie wie prawda”³⁶ niejednokrotnie nabiera szczególnego znaczenia. Przedmiotowy problem dotyczy również będącej w posiadaniu spółki dokumentacji³⁷ wskazującej na popełnienie przestępstwa (przykładowo książki raportowe, dokumentacje techniczne, zapiski shtygarów) — jest ona bowiem, zgodnie z wewnętrznymi regulacjami spółki, systematycznie brakowana. Uwypuklenia wymaga przy tym fakt, że analiza aktów prawa wewnętrznego PGG S.A. wykazała, iż kwestia brakowania dokumentacji uregulowana jest niestety w sposób zróżnicowany w zależności od miejsca, do którego się odnosi, tj. centrali lub poszczególnych oddziałów. Ponadto sposób dokumentowania tożsamychn czynności na poszczególnych oddziałach spółki również nie jest jednolity. Analogiczna sytuacja ma miejsce w odniesieniu do przechowanych przez spółkę nagrań monitoringu wizyjnego. Taki stan rzeczy doprowadza do sytuacji, w której dostęp do wielu potencjalnie istotnych źródeł dowodowych jest utrudniony lub znacznie ograniczony, co ma swoje bezpośrednie odzwierciedlenie w efektywności działań organów ścigania. W praktyce objawia się to m.in. poprzez brak możliwości wykazania zgodnie z rygorami prawa dowodowego wysokości faktycznej szkody wyrządzonej PGG S.A. danym przestępstwem i możliwość przypisania sprawstwa wyłącznie w ograniczonym zakresie. Tym samym wydaje się, że niezwykle istotne jest zapewnienie sprawnej i efektywnej komunikacji pomiędzy rozpatrywanym Biurem, jako podmiotem koordynującym działania na przedmiotowym polu wewnątrz spółki oraz sprawnie się po nim poruszającym, a organami ścigania. W kontekście tym z aprobatą należy odnotować udział pracowników przedmiotowego Biura w 2018 r. w szkoleniu przeznaczonym dla pracowników kontroli wewnętrznej i audytu spółek górniczych z zakresu zabezpieczania materiału dowodowego w postępowaniach, których przedmiotem są przestępstwa o charakterze gospodarczym, organizowanym przez Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie.

³⁶ E. Locard, *Dochodzenie przestępstw według metod naukowych*, Łódź 1937, s. 205.

³⁷ Zważyć trzeba na fakt, że znaczna część przestępstw na szkodę PGG S.A. należy do szeroko pojętej kategorii przestępczości gospodarczej. W literaturze słusznie podnosi się, że w przypadku tej grupy przestępstw dokumenty stanowią często podstawowe źródło dowodowe, przez co kluczowe dla efektywności postępowania jest sprawne ustalenie, gdzie dane dokumenty się znajdują, a następnie ich zabezpieczenie. M. Strzelecki, *Paradygmat współczesnej kryminalistyki uniwersyteckiej, a ślady przestępstw gospodarczych* [w:] J. Wójcikiewicz, V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz (red.), *Paradygmaty kryminalistyki*, Kraków 2016, s. 166–167.

Podsumowanie

Roman Zdybel trafnie podnosi, że skuteczna walka ze współczesną przestępczością wymaga permanentnej współpracy ze społeczeństwem, tak aby zapewniony został stały dopływ informacji potrzebnych do efektywnej realizacji działań wykrywczych i dowodowych³⁸. Teza ta wydaje się w sposób szczególny aktualizować w przypadku zwalczania przestępczości związanej z branżą węglową. Przykład PGG S.A. pokazuje bowiem, że sprawnym narzędziem w walce z przestępczością, która dotyka spółki węglowe, może być odpowiednia współpraca organów ścigania i przedmiotowych spółek w tym zakresie. Jego studium wskazuje na istotne zależności pomiędzy skutecznością w ściganiu przestępstw związanych z branżą górniczą a sprawnym i rzetelnym przepływem informacji pomiędzy pokrzywdzonym a organami ścigania³⁹. Niezależnie od tego, czy będzie odbywał się on na drodze procesowej, czy też operacyjnej, jego znaczenie wydaje się być nie do przecenienia. Przy jego braku, ze względu na dużą swoistość i specyfikę rozpatrywanej przestępczości, ryzyko niedostrzeżenia bądź też nieprawidłowego zinterpretowania zaistniałych zdarzeń przez prowadzących postępowania należy bowiem ocenić jako wysokie — zwłaszcza, jeśli zważy się na fakt, że większość analizowanych spraw prowadzonych jest przez wydziały ds. przestępczości gospodarczej lub przestępczości przeciw mieniu komend miejskich Policji, a więc komórki w praktyce odpowiedzialne za prowadzenie stosunkowo dużej ilości spraw o bardzo różnorodnej tematyce. W tym kontekście dopływ przedmiotowych informacji do organów prowadzących działania wykrywczo-dowodowe należy postrzegać w kategoriach cennego atutu, który powinien być odpowiednio wykorzystany do projektowania właściwej metodyki⁴⁰ podejmowanych czynności i ich kierunku⁴¹. Doświadczenie życiowe uczy z kolei, że sukces na tym polu przekłada się na główny cel, jaki każdorazowo powinien przyświecać organom ścigania, tj. — zgodnie z art. 2 § 1 pkt 1 k.p.k. — doprowadzenie do takiego stanu, aby sprawca przestęp-

³⁸ R. Zdybel, *Aktywizacja współpracy społecznej i prawnej z organami ścigania (Policją) w przekazywaniu wiadomości o inkryminowanych zdarzeniach w świetle spenalizowanych regulacji art. 304 § 1 i 2 k.p.k. i art. 240 § 1 k.k. w zw. z art. 234 k.k. i art. 238 k.k.*, „Przegląd Policyjny” 2018, nr 3, s. 113–114.

³⁹ Por. S. Pikulski, *Podstawowe...*, wyd. cyt., s. 125–126.

⁴⁰ W doktrynie kryminalistyki układ informacyjny, jakim dysponują organy ścigania, uznawany jest za jeden (obok rodzaju sprawy) z kluczowych czynników warunkujących dobór właściwej metodyki dla danego przypadku. Za jego najistotniejsze elementy uznaje się: ilość informacji, którymi dysponuje organ, ich jakość oraz wzajemną spójność. T. Hanausek, *Zarys taktyki...*, wyd. cyt., s. 183–186.

⁴¹ W praktyce informacje te mogą okazać się szczególnie pomocne m.in. przy sporządzaniu planu śledztwa (dochodzenia). E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka — czyli rzecz o metodach śledczych*, Warszawa 2008, s. 78–80.

stwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej, a osoba niewinna nie poniosła tej odpowiedzialności. Nie mniej ważny jest także drugi, prewencyjny, aspekt rzeczoney współpracy — spółka w wyniku pozyskania od organów ścigania określonych informacji o ujawnionym *modus operandi* sprawców może wdrożyć stosowne zmiany w zakresie swojego funkcjonowania czy też wprowadzić nowe zabezpieczenia, a w efekcie utrudnić czy wręcz uniemożliwić w przyszłości podobne przestępcze działania na jej szkodę.

Na tle powyższych uwag optymizmem napawa fakt wypracowania przez PGG S.A. modelu aktywnej współpracy z organami ścigania i stworzenia centralnej komórki go koordynującej w postaci Biura. Spółka ta słusznie zauważyła, że choć zgodnie z art. 304 § 1 k.p.k. nie ma ona prawnego obowiązku informowania organów ścigania o ujawnionym przez siebie przestępstwie, a także udzielania im pomocy w zakresie szerszym niż wymaga tego art. 15 § 3 k.p.k., to leży to bezspornie w jej interesie. Praktyka pokazała bowiem, że takie podejście przynosi wymierne korzyści, w tym także te materialne, m.in. w postaci realnej możliwości uzyskania w wyroku skazującym zobowiązania sprawcy określonego przestępstwa do naprawienia szkody nim wyrządzonej. Należy mieć więc nadzieję, że spółka wciąż będzie podążała obraną ścieżką aktywnej współpracy z organami ścigania, stale ją usprawniając, np. poprzez jeszcze bardziej opisowe przedstawianie skomplikowanych zagadnień technicznych i otwartość na informację zwrotną. Pamiętać przy tym jednak warto, że w efektywności rzeczoney współpracy nie mniejszą — czy wręcz kluczową — rolę odgrywa podejście do niej przez organy ścigania, w którym szczególne znaczenie wydają się mieć takie elementy jak przyjęcie jej odpowiedniego modelu, właściwy dobór osób do prowadzenia danej sprawy czy też ich nastawienie na współpracę opartą na wzajemnym zaufaniu i zarazem zgodną z zasadami taktyki kryminalistycznej. Jako zasadny postulat w tym zakresie jawi się również wyznaczenie w jednostkach organów, które najczęściej stykają się z przestępczością związaną z rozpatrywaną branżą (zgodnie z przytoczonymi danymi w przypadku PGG S.A. tyczy się to głównie KMP w Katowicach i KWP w Katowicach), wybranych funkcjonariuszy i zapewnienie im odpowiedniego kierunkowego przygotowania pozwalającego na umiejętne poruszanie się w jej specyfice.

Last but not least zaznaczyć trzeba jeszcze jeden niejako uniwersalny wymiar poczynionych rozważań. W ich obliczu uprawniona wydaje się teza, że wypracowanie analogicznego modelu współpracy organów ścigania wskazane jest także — z tożsamyh powodów, co w przypadku PGG S.A. — z innymi dużymi podmiotami gospodarczymi, które w związku ze swoją działalnością stają się „teatrami przestępczych działań”⁴², w szczególności gdy, podobnie jak w przypadku branży węglowej, przestępczość ta ma w pewnym stopniu osobiwy charakter.

---

⁴² Zob. B. Holdys, *Kryminologia*, Warszawa 2016, s. 1128.

Bibliografia

Literatura

- Grochowska-Wasilewska A., *Reprezentacja pokrzywdzonej spółki prawa handlowego przez pełnomocnika — uwagi na tle art. 51 § 1 k.p.k.*, „Przeegląd Prawa Handlowego” 2019, nr 2.
- Gronowska B., *Pokrzywdzony przestępstwem i jego rola w przygotowawczym postępowaniu karnym*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1985, z. 4.
- Gruza E., Goc M., Moszczyński J., *Kryminalistyka — czyli rzecz o metodach śledczych*, Warszawa 2008.
- Hanausek T., *Zarys kryminalistycznej teorii wykrywania. Część I. Pojęcie i przedmiot wykrywania sprawców przestępstw*, Warszawa 1978.
- Hanausek T., *Zarys kryminalistycznej teorii wykrywania. Część II. Proces wykrywczy*, Warszawa 1987.
- Hanausek T., *Zarys taktyki kryminalistycznej*, Warszawa 1994.
- Holdys B., *Kryminologia*, Warszawa 2016.
- Kulicki M. (red.), *Kryminalistyka. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Toruń 2009.
- Locard E., *Dochodzenie przestępstw według metod naukowych*, Łódź 1937.
- Łojek K., *Metodyka rozwiązywania problemów kryminalnych*, Szczytno 2008.
- Palmiotto M.J., *Community Policing: A Police-Citizen Partnership*, New York 2011.
- Pikulski S., *Podstawowe zagadnienia taktyki kryminalistycznej*, Białystok 1997.
- Strzelecki M., *Paradygmat współczesnej kryminalistyki uniwersyteckiej, a ślady przestępstw gospodarczych* [w:] Wójcikiewicz J., Kwiatkowska-Wójcikiewicz V. (red.), *Paradygmaty kryminalistyki*, Kraków 2016.
- Sych W., *Wpływ pokrzywdzonego na tok postępowania przygotowawczego w polskim procesie karnym*, Zakamycze 2006.
- Wilk D. (red.), *Kryminalistyka. Przewodnik*, Toruń 2013.
- Zdybel R., *Aktywizacja współpracy społecznej i prawnej z organami ścigania (Policją) w przekazywaniu wiadomości o inkryminowanych zdarzeniach w świetle spenalizowanych regulacji art. 304 § 1 i 2 k.p.k. i art. 240 § 1 k.k. w zw. z art. 234 k.k. i art. 238 k.k.*, „Przeegląd Policyjny” 2018, nr 3.

Akty prawne

- Ustawa z 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jedn. DzU z 2019 r., poz. 161 ze zm.).
- Ustawa z 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (tekst jedn. DzU z 2019 r., poz. 489).

Ustawa z 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (tekst jedn. DzU z 2019 r., poz. 649 ze zm.).

Ustawa z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny (tekst jedn. DzU z 2019 r., poz. 1950 ze zm.)

Ustawa z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. DzU z 2020 r., poz. 30).

Ustawa z 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (tekst jedn. DzU z 2020 r., poz. 27).

Ustawa z 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (tekst jedn. DzU z 2019 r., poz. 1921).

Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. — Prawo o prokuraturze (tekst jedn. DzU z 2019 r., poz. 740 ze zm.).

Inne

Regulamin kontroli wewnętrznej i audytu Polskiej Grupy Górniczej S.A. z 16 stycznia 2020 r. (niepubl.).

Regulamin organizacyjny Polskiej Grupy Górniczej S.A. (niepubl.).

Sprawozdanie zarządu z działalności spółki Polska Grupa Górnicza spółka akcyjna w 2018 r., <<https://ekrs.ms.gov.pl/>>, 20 stycznia 2020 r.

Uchwała zarządu Polskiej Grupy Górniczej sp. z o.o. z 10 maja 2016 r. w sprawie przyjęcia wewnętrznych aktów normatywnych do stosowania w Polskiej Grupie Górniczej sp. z o.o. (niepubl.).

Wyrok SR w Rudzie Śląskiej z 19 października 2017 r., sygn. VI K 356/17 (niepubl.).

Wyrok SR w Mikołowie z 12 grudnia 2018 r., sygn. II K 456/18 (niepubl.).

Zarządzenia prezesa zarządu Kompanii Węglowej S.A. z 18 listopada 2015 r. w sprawie przygotowania i przekazywania informacji dla organów ścigania oraz innych organów państwa (niepubl.).

<<https://www.pgg.pl/kontakt/dane-teleadresowe>>, 20 stycznia 2020 r.

DOI: 10.5604/01.3001.0014.1143

<http://dx.doi.org/10.5604/01.3001.0014.1143>

Słowa kluczowe: spółki górnicze, przestępczość, kontrola wewnętrzna, organy ścigania, współpraca, taktyka kryminalistyczna

Streszczenie: Specyfika przestępstw popełnianych na szkodę spółek węglowych powoduje, że szczególnego znaczenia w przeciwdziałaniu im nabiera sprawny i efektywny przepływ informacji pomiędzy pokrzywdzonym (daną spółką węglową) a organami ścigania. Postępowania karne dotyczące rzeczony przestępczości częstokroć stawiają szereg nieszablonowych trudności przed śledczymi. Powodów takiego stanu rzeczy można upatrywać w wielu różnych czynnikach. Jednym z kluczowych wydaje się być duża swoistość analizowanej przestępczości, silnie powiązana ze specyfiką branży górniczej, a przez to niejednokrotnie wymagająca posiadania specjalistycznej wiedzy z jej zakresu. Fakt ten stwarza znaczne trudności, zarówno w aspekcie wykryczym, jak i dowodowym. Niniejszy artykuł poddaje krytycznej analizie

aktualny model współpracy największej spółki górniczej w Unii Europejskiej, czyli Polskiej Grupy Górniczej S.A., z organami ścigania, ze szczególnym uwzględnieniem jego praktycznego wymiaru. Wskazuje on na znaczenie systemu kontroli wewnętrznej dla sprawnego przeciwdziałania przestępczości na szkodę spółki. Podkreśla, że dopływ informacji od komórki za nią odpowiedzialnej do organów prowadzących działania wykrywczo-dowodowe należy postrzegać w kategoriach cennego atutu, który powinien być odpowiednio wykorzystany do projektowania właściwej metodyki podejmowanych czynności śledczych i ich kierunku. Na przykładzie PGG S.A. autor dowodzi, że obustronnie aktywna oraz oparta na zasadzie partnerstwa współpraca pokrzywdzonego podmiotu gospodarczego i organów ścigania przynosi wymierne, obopólne korzyści. Przedstawia on również dobre praktyki w analizowanym obszarze.